

економічною злочинністю;

– організації взаємодії та міжнародного співробітництва при здійсненні пошуку і фіксації фактичних даних про ці злочини;

– контролю за оперативно-розшуковою діяльністю.

Таким чином, на підставі аналізу наведеного та відповідно до вимог часу розроблено алгоритм досліджуваного процесу, зокрема:

1. Аналіз оперативної обстановки на території, лінії чи об'єкти оперативного обслуговування.

2. Визначення інформаційних потреб оперативного підрозділу.

3. Збір, аналіз та вивчення інформації про об'єкти, які становлять оперативний інтерес.

4. Визначення та оцінка реальних оперативних можливостей підрозділу кримінальної поліції.

5. Планування оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації.

6. Здійснення оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації.

7. Перевірка отриманої первинної оперативно-розшукової інформації.

8. Аналіз та оцінка ефективності оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової інформації.

Телійчук В.Г.

кандидат юридичних наук, доцент,

старший науковий співробітник

доцент кафедри

кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ПІДЗАКОННОГО ХАРАКТЕРУ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ГРАБЕЖАМ І РОЗБІЙНИМ НАПАДАМ

Невід'ємною умовою розбудови й становлення демократичних стандартів сучасної Української держави є захист прав і свобод громадян від протиправних посягань. Успіх у цьому значною мірою залежить від ефективності роботи усіх правоохоронних структур і, зокрема, підрозділів кримінальної поліції. Саме їх функцією є протидія злочинам загально кримінальної спрямованості, у тому числі й попередження та розкриття злочинів, особливо тих, що вчиняються організованими злочинними групами та угрупованнями. При

цьому відповідна оперативно-розшукова діяльність має здійснюватися виключно в правовій площині, тобто згідно з положеннями чинного законодавства України [1].

Кримінально-правова охорона прав і свобод людини набуває особливого значення у протидії підрозділами кримінальної поліції тяжким злочинам, насамперед грабеджам і розбоям. Визначальною рисою означених видів злочинів є їх підвищена суспільна небезпека, що виявляється у відкритому незаконному насильницькому вилученні майна, яке вчиняється в умовах очевидності. Серед злочинів, які вчинюються на Україні сьогодні, квартирні грабеджі і розбої займають значне місце. Низький відсоток їх розкриття значною мірою зумовлений не тільки організаційними недоліками, але й відсутністю методик розслідування.

Наукова розробка сучасного алгоритму організації і тактики боротьби підрозділів карного розшуку із злочинними посяганнями на помешкання громадян набуває особливого теоретичного й практичного значення, бо, незважаючи на значну кількість праць, у яких вони порушувалися, діяльність кримінальної поліції у протидії зазначеним видам злочинів постійно потребує вивчення і вдосконалення [2]. Протидія злочинності оперативно-розшуковими заходами містить у собі систему оперативно-розшукових та інших заходів і реалізується в окремих організаційно-тактичних формах. Проблемаами профілактики злочинів займалися Г.А. Аванесов, Ю.М. Антонян, Л.Д. Гаухман, В.В. Голіна, Л.М. Давиденко, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.І. Долгова, А.Е. Жалінський, А.П. Закалюк, О.Г. Кальмана, І.І. Карпець, Н.Ф. Кузнецова, О.М. Литвак, П.П. Михайленко, В.П. Філонов, О.М. Яковлев та інші фахівці. Питанням оперативно-розшукової протидії злочинів присвячені роботи А.І. Алексеєва, О.М. Бандурки, В.В. Баранова, Є.І. Борділовського, І.В. Бризгалова, С.С. Галахова, В.О. Глушкова, Є.А. Дидоренка, О.В. Кириченка, І.П. Козаченка, Д.Й. Никифорчука, А.Г. Лекаря, В.С. Овчинського, С.С. Овчинського, В.В. Мишка та ін.

Протидія грабеджам і розбійним нападам є складовою протидії злочинності. Протидія злочинності – це діяльність держави, яка спрямована на напрацювання стратегії реакції суспільства на злочинність (загальносоціальний рівень) та профілактику злочинів, виявлення та запобігання (припинення) злочинним діям, реагування на вчинений злочин кримінально-правовими засобами (притягнення винних до кримінальної відповідальності) (спеціальний рівень).

Однією із складових спеціальної протидії грабеджам і розбійним нападам є оперативно-розшукова протидія [3, с. 200].

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу, який докорінно змінив структуру досудового розслідування кримінальних правопорушень, внесено зміни до чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Основними новелами змін є: введення додаткових суб'єктів ОРД; обмеження принципів ОРД принципами верховенства права,

законності, дотримання прав і свобод людини; переорієнтовано зміст ОРД на попередження, виявлення та припинення злочинів; законодавчо закріплено порядок здійснення ОРЗ відповідно до КПК; надано перелік негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених ст.ст. 246-275 КПК. Наслідком означених новел стала зміна підстав здійснення ОРД, до яких належить наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про: грабежі і розбої, що готуються; осіб, які готують учинення зазначених злочинів; осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання; осіб, безвісно відсутніх; розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України; реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності.

Це призвело до перебудови всієї системи протидії злочинності та зміни стратегії ОРД з реактивної на проактивну модель. У той же час, досвід використання КПК та діяльність оперативних підрозділів, відповідно до змін у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», визначає необхідність удосконалення нормативного регулювання ОРД на ґрунті подальшого розвитку теорії оперативно-розшукової діяльності як методології формування сучасної правової бази протидії злочинності [4; 5, с. 39-340].

На наш погляд, визначення структурних елементів оперативно-розшукової протидії грабежам і розбоям підрозділами кримінальної поліції можливо шляхом аналізу завдань, які ставляться Національній поліції щодо протидії злочинності. Зі змісту ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію України» випливає, що метою оперативно-розшукової протидії злочинам підрозділами кримінальної поліції є зниження рівня грабежів і розбоїв у суспільстві, що можливо шляхом запобігання грабежів і розбоїв та виявлення цих злочинів і осіб, що їх вчинили.

Головну правову основу оперативно-розшукової діяльності, а відповідно й оперативно-розшукової протидії грабежам і розбоям становить Конституція України. Її норми є нормами прямої дії та мають найвищу юридичну силу. Всі інші закони й підзаконні нормативні акти повинні відповідати Конституції [3, с.199].

Практичний досвід діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції свідчить, що не лише Закон України «Про оперативно-розшукову дія-

льність» та Кримінальний процесуальний кодекс відіграють ключову роль для здійснення їхньої діяльності та проведення низки оперативних заходів. Вагомими є й відомчі накази та інструкції, які спрямовані на виконання вказаних законів. Вони детально та зрозуміло, на основі розробки їх досвідченими практичними працівниками, допомагають втілити в життя мертві декларативні положення вказаних вище законодавчих актів, створюючи теоретичний механізм та виступаючи методико-правовою основою для діяльності згаданих підрозділів.

Тому, як справедливо відмічає Н.Є Філіпенко, нормативно-правові акти підзаконного характеру також є частиною нормативного регулювання, а для визнання відомчих нормативних актів правовими джерелами оперативно-розшукової діяльності необхідне дотримання наступних умов: 1) наявність безпосереднього посилання закону на конкретний підзаконний акт або ситуацію, що підлягає детальній регламентації на рівні підзаконного акта; 2) державна реєстрація у Міністерстві юстиції України відомчих правових актів, що стосуються прав та законних інтересів громадян або таких, що мають міжвідомчий характер [6, с.88].

На сьогодні, актуальним та доречним є міркування В.Мишка стосовно того, що в умовах побудови сучасної правової держави проблеми захисту її громадян від злочинних посягань, а також протидії спробам криміналізації суспільства, нейтралізації негативних соціальних тенденцій набувають першочергового значення. У цьому контексті особливо гострими є питання оперативно-розшукової протидії злочинності, запобігання злочинам та іншим правопорушенням, профілактичної роботи з населенням. Нині констатуємо відсутність серйозних успіхів у справі протидії грабежам і розбійним нападам, що не може в остаточному підсумку привести до корінного зламу негативних тенденцій і якісній зміні кримінологічної обстановки. Такий стан речей є наслідком: відставання правової бази від потреб правоохоронної практики; недоліків у діяльності правоохоронних і контрольно-наглядових органів, насамперед їхньої роз'єднаності, відтоку професійних кадрів, нерозв'язаності проблем матеріально-технічного і фінансового забезпечення; складної криміногенної ситуації в регіоні; руйнування системи профілактики злочинів; відсутності взаємодії між інститутами державної влади і громадянського суспільства [7].

Список бібліографічних посилань:

1. Матохнюк Д. Б. Правова основа протидії оперативними підрозділами умисному знищенню або пошкодженню майна шляхом вибуху / Д.Б. Матохнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0ahUKEwjequiGyLrVAhXLal>
2. Пестрецов М. О. Організація і тактика боротьби карного розшуку з злочинними посяганнями на помешкання громадян / М. О. Пестрецов // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 1. - С. 602-608. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2012_1_73

3. Кириченко О.В. Оперативно-розшукова профілактика злочинів як вид діяльності ОВС України / О.В. Кириченко, О.А. Шевченко // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – С. 199-206.

4. Шинкаренко І.Р. Боротьба зі злочинністю: правове та організаційне забезпечення [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvdduvs_2014_1_32.

5. Телійчук В. Г. Теоретико-правові та практичні проблеми оперативно-розшукового законодавства / В. Г. Телійчук // Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри : збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції (7–8 квітня 2017 р.). Кропивницький : «КОД», 2017. – С. 338-343.

6. Поляк С. П. Правові основи діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції України з протидії втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність / С. П. Поляк // Форум права. - 2017. - № 2. - С. 87-94. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_2_16

7. Мишко В. В. Складові запобігання злочинам оперативними підрозділами ОВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved>

Христов О.Л.

кандидат юридичних наук
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Нещеретня А.О.

курсант 4-го курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Сьогодні злочинність не має меж ні в часі, ні в просторі, вона деформує загальнолюдські цінності, підриває економіку, загрожує людському життю й благополуччю суспільства. Слід відзначити, що наукове опрацювання проблем криміналістичного забезпечення діяльності правоохоронних органів має свою історію і залишається в центрі уваги сучасної науки. Загальновідомо, що з кінця 70-х років минулого століття з помітним прискоренням зростала роль науки криміналістики в сприянні правоохоронним і судовим органам у